

**การจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์
อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง**

**KHAN MAAK PROCESSION IN THAI TRADITIONAL WEDDING
CEREMONY OF PEOPLE IN HAN PHO SUB DISTRICT, KHAO CHAISON
DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE.**

จุฬารัตน์ เสงี่ยม*
Jularat Sangiam*

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Programs in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

Received: 23 March 2022

Accepted: 28 September 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ประกอบ ลำดับขั้นตอนการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทยของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง 2) เพื่อศึกษาความเชื่อการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในงานวิจัยนี้ได้แก่ หมอประกอบพิธี คนจัดขันหมาก คนถือขันหมาก คนถือวิกต้า พ่อแม่ของบ่าวสาว ญาติผู้ใหญ่ของบ่าวสาว คู่บ่าวสาวที่เป็นชาวบ้านตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบ และลำดับขั้นตอนการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ องค์ประกอบและลำดับขั้นตอนก่อนจัดขันหมาก องค์ประกอบและลำดับขั้นตอนการจัดขันหมาก และองค์ประกอบและลำดับขั้นตอนหลังจัดขันหมาก

* Corresponding author: จุฬารัตน์ เสงี่ยม

E-mail: jularat.s@pkru.ac.th

ความเชื่อการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยพบความเชื่อและแบ่งประเภทของความเชื่อได้ 8 ประเภท ได้แก่ ความเชื่ออันเนื่องมาแต่ศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม ความเชื่อเกี่ยวกับพืชและต้นไม้ ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ ยาม ความเชื่อเกี่ยวกับทิศ ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด และความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย และความเชื่อเรื่องเคล็ด

คำสำคัญ: การจัดขันหมาก, พิธีการแต่งงาน, ประเพณีไทย

Abstract

Research on “Khan Maak procession in Thai tradition wedding ceremony of people in Han Pho Sub-district, Khao Chaison District, Phatthalung Province.” There are two objectives: 1) To study and collect the elements and sequence of Khan Maak procession in Thai traditional wedding ceremony of people in Han Pho Sub-district, Khao Chaison District, Phatthalung province. 2) To study the beliefs about Khan Maak procession in Thai traditional wedding ceremony of people in Han Pho sub district, Khao Chaison district, Phatthalung Province. Research instruments include interviews. The researcher collected the data and performed the rituals related to Thai traditional wedding ceremony, such as Kru Mor, Khan Maak maker, Khan Maak holder, Wak Dam holder, wedding couple’s parents, wedding couple’s relatives, wedding couple who are people of Han Pho sub district, Khao Chaison District, Phatthalung Povince. The results found that elements and sequence of steps of Khan Maak procession in Thai traditional wedding ceremony of people in Han Pho Sub-district, Khao Chaison District, Phatthalung Province, which can be divided into 3 steps: elements and sequence of steps before Khan Maak procession, elements and sequence of steps of Khan Maak procession and elements and sequence of steps after Khan Maak procession. The beliefs about Khan Maak procession in Thai traditional

wedding ceremony of people in Han Pho Sub-district, Khao Chaison District, Phatthalung Province, the researcher discovered beliefs and can divided them into 8 types: belief in religious, belief in sacred, belief in spells of black magic, belief in plants and trees, belief in auspicious time, belief in direction, belief in superstitious and to ward off bad luck and belief in good and bad numbers.

Keywords: Khan Maak, traditional wedding ceremony, Thai tradition

บทนำ

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ที่มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ ให้ประเพณีปฏิบัติมาช้านาน โดยได้รับการหล่อหลอมมาจากบรรพบุรุษ เชื้อชาติ ศาสนา ค่านิยม สิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ ดังที่ ผาสุก มุทเมธา (2540) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า บางครั้ง ความเชื่อเกิดจากอำนาจแฝง ซึ่งอยู่นอกเหนือเหตุผล เหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้า อากาศ อำนาจของพลังแสงที่ก่อให้เกิด “กรรม” ทั้งตั้งใจและหลีกเลี่ยงไม่พ้น เพราะมนุษย์กลัวทุกข์ และรักสุข ฉะนั้นเมื่อคิดว่าจะเกิดความทุกข์ยากลำบากและอันตรายอยู่ข้างหน้า จึงมักจะกระทำการต่าง ๆ ที่คิดว่าพ้นทุกข์ได้ จึงได้เกิดลัทธิความเชื่อ ดังนั้น ความเชื่อจึงเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์อย่างยิ่ง มักปรากฏอยู่ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีการบวช ประเพณีแต่งงาน ประเพณีการตาย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต

การแต่งงานเป็นการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวของชายหญิงตามประเพณีของแต่ละสังคม เป็นการประกาศให้สังคมรับรู้ชายหญิงตกลงใช้ชีวิตร่วมกัน ชาวใต้จึงถือว่าการแต่งงานช่วยให้เป็นผู้ใหญ่เต็มตัว เป็นคนที่สมบูรณ์ เพราะผู้ชายชาวพุทธที่พร้อมจะแต่งงานควรผ่านการบวชเรียนก่อน ชาวใต้เชื่อว่า ผู้ชายที่ผ่านการบวชเรียนแล้วจะได้รับการอบรม ขัดเกลานิสสัยใจ คอให้รู้จักผิดชอบชั่วดี มีความรับผิดชอบ สามารถที่จะครองเรือนได้ ถือว่าเป็นคนสมบูรณ์พร้อมที่จะเป็นผู้นำครอบครัว การได้แต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณีถือเป็นการเข้าสู่ช่วงชีวิตที่สำคัญอีกช่วงหนึ่ง การแต่งงานจึงต้องมีกระบวนการและพิธีการที่ถูกต้องตามประเพณี และความเชื่อของทั้งสองฝ่าย เช่น การจัดขันหมาก การแห่ขันหมาก การทาบทามสู่ขอ การหมั้น การแต่งงาน เป็นต้น

เสฐียรโกเศศ (2551) กล่าวถึงที่มาของชั้นหมาก สรุปลงได้ว่า ชั้นหมากเป็นเครื่องแสดงไมตรีจิต ชาวที่กินหมากจะใช้หมากพลูเป็นเครื่องต้อนรับแสดงไมตรีจิต เวลาแขกมาหากียกเขียนหมากออกมาต้อนรับนั้นแปลว่าต้อนรับด้วยไมตรีจิต จึงถือว่าเป็นกันเอง ถ้าไม่ยกเขียนหมากออกมาต้อนรับก็ดูเหมือนเจ้าของบ้านไม่โอบอ้อมอารีที่จะต้อนรับ จะถือว่าไม่มีเขียนหมากก็ไม่ได้ เพราะในสมัยก่อนมีเขียนหมากทุกบ้าน การไปสว่ขอหรือแต่งงานกับลูกสาวเขาซึ่งเป็นคนอยู่ต่างบ้านต่างถิ่นจะไปเฉย ๆ ไม่เหมาะสมจะมีของอย่างอื่นแต่ไม่มีเครื่องแสดงไมตรีไปคำนับด้วยก็ดูกระไรอยู่ ฝ่ายต้อนรับก็เช่นเดียวกันจึงได้มีเด็กนำพานหมากออกมาเชิญ เหตุนี้กฎหมายเก่าว่าด้วยลักษณะผัวเมีย มาตรา 84 กล่าวว่า “สองlobสมรักด้วยกันมิได้สว่ขอมีชั้นหมากเป็นค่านับ” จึงแสดงให้เห็นถึงต้นเหตุที่ต้องมีชั้นหมากไปในงานบ่าวสาว

การจัดชั้นหมากเป็นหน้าที่ของฝ่ายชายที่ต้องจัดหาให้ถูกต้องตามประเพณีและความเชื่อของทั้งสองฝ่ายเพื่อความสบายใจและเป็นสิริมงคลในการเริ่มต้นใช้ชีวิตคู่ ดังเพลงกล่อมเด็กของภาคใต้ ที่กล่าวถึงประเพณีการสว่ขอ การแต่งงาน และการใช้ชั้นหมากประเภทต่าง ๆ เช่น เพลงพรวัวทางเอน และเพลงไก่อ่าว

เพลงพรวัวทางเอน

เครื่องน่องเหอ	เครื่องพรวัวทางเอน
พี่สีกแต่เณร	ขอนางไร่จุก
เดือนสี่เดินห้า	ทำงานกันให้หนู
ขอนางไร่จุก	ให้หนูสัก วันเดียว

(ชวน รัตนะ, สัมภาษณ์ 12 เมษายน 2563)

เพลงกล่อมเด็กข้างต้น สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและประเพณีของชาวใต้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการบวช และการสว่ขอผู้หญิงมาเป็นคู่ครอง ในอดีตมีธรรมเนียมว่าผู้ชายที่นับถือพุทธศาสนา เมื่ออายุครบ 20 ปีจะต้องบวชก่อนที่จะมีครอบครัว หรือได้ใช้ชีวิตในสมณเพศสักครั้งหนึ่งในชีวิตเพราะเชื่อว่า คนที่ผ่านการบวชเรียนแล้วจะเป็นคนที่สมบูรณ์ มีความคิดรอบคอบ รู้ผิดชอบชั่วดี จะสามารถเป็นผู้นำครอบครัวได้ เมื่อสีกออกมาพ่อแม่ก็จะจัดการสว่ขอผู้หญิงให้

เพลงไก่ขาว

ไก่ขาวเหี้ยว	มาเกาะราวแขง
ขันหมากพีเณรแดง	โหนหัวโหนคอ
โหนขันหมากไหว	โหนขันหมากขอ
โหนขันหมากคอ	ขันหมากพีเณรแดง

(ชวน รัตนะ, สัมภาษณ์ 12 เมษายน 2563)

เพลงกล่อมเด็กบทนี้กล่าวถึง การสู่ขอผู้หญิงตามประเพณีของชาวใต้ในสมัยก่อน เมื่อฝ่ายชายถูกใจฝ่ายหญิงแล้วจะขอให้ผู้ใหญ่ไปเจรจาสู่ขอ โดยยกขันหมากไปเรียกว่า “ขันหมากแยบ” หากการเจรจาสู่ขอสำเร็จ ก็จะมีการจัดขันหมากเพื่อไปสู่ขอ เรียกว่า “ขันหมากขอ” จากนั้นก็เตรียมงานแต่งงาน ฝ่ายชายมีหน้าที่ต้องเตรียม “ขันหมากไหว” ซึ่งประกอบไปด้วย ขันหมากหัว ขันหมากคอ ขันหมากคาง

ประเพณีแต่งงานในภาคใต้ แต่ละถิ่นเรียกไม่เหมือนกันบางท้องถิ่นเรียกว่า “ไหว้เมีย” บางท้องถิ่นเรียกว่า “กินเหนียว” บางท้องถิ่นเรียกว่า “วันไหว้” คำเหล่านี้ตามชนบทบางแห่งยังใช้กันอยู่ แต่ส่วนใหญ่ในปัจจุบันนิยมใช้คำว่า “แต่งงาน” เป็นเครื่องวัดความบรรลุนิติภาวะหรือความเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ และผู้ที่ผ่านการแต่งงานแล้วจะเป็นที่เชื่อถือของสังคมมากกว่าตอนยังเป็นโสด ทั้งนี้เพราะชายที่จะแต่งงานได้จะต้องได้รับการบวชเรียนเสียก่อน การบวชทำให้มีโอกาสได้ศึกษาและได้ฝึกบ่มนิสัยที่ดีงาม ได้ขัดเกลาความคิดให้สุ่มรอบคอบ เป็นแนวทางในการครองตนและเป็นผู้นำครอบครัวที่ดี ส่วนใหญ่เชื่อว่าการบวชเรียนได้ช่วยให้พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ ความเชื่อนี้ช่วยให้ผู้ที่จะแต่งงานจำต้องบวชเรียนเสียก่อน ด้วยความพึงใจทั้งผู้ปกครองของฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวเมื่อบุตรได้แต่งงานแล้วพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย ผ่อนความห่วงใยลงด้วยถือคติว่า “ถึงจะตายก็ขอให้ลูกได้เป็นฝั่งเป็นฝาเสียก่อน” การได้แต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณีทุกคนถือเป็นส่วนสำคัญของชีวิต (ปรีชา นุ่นสุข และเฉลียว เรืองเดช, 2529)

ด้วยเหตุที่การแต่งงานเป็นการก้าวเข้าสู่ช่วงที่สำคัญของชีวิต ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะต้องวางแผนในการใช้ชีวิตคู่ ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ช่วยกันแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้ครอบครัวดำเนินไปด้วยความราบรื่น การแต่งงานจึงมีขั้นตอนตามความเชื่อและประเพณีของแต่ละท้องถิ่น หากจะศึกษาให้ได้หมดต้องใช้เวลาและปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ

อีกมาก ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาพื้นที่ตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นชุมชนที่เก่าแก่และเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ชัยวุฒิ พิชะกุล (2529) ได้ศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ตำบลห่านโพธิ์ สรุปได้ว่า ตำบลห่านโพธิ์มีความเจริญรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนา มาก ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัดสทังน้อย และวัดสทังใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 12 และหมู่ที่ 4 ตำบลห่านโพธิ์ ซึ่งเป็นวัดโบราณสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ผู้คนมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ตำบลแห่งนี้เจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลาช้านาน มีมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าโดยเฉพาะวัฒนธรรมทางจารีตหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ประกอบ ลำดับขั้นตอนการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาความเชื่อการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการกำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย** ผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive) โดยเลือกตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง และคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลอย่างเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย จำนวน 39 คน ได้แก่ หมอประกอบพิธี จำนวน 1 คน คนจัดชั้นหมาก จำนวน 3 คน คนถือชั้นหมาก จำนวน 26 คน คนถือชั้นหมากบอก จำนวน 1 คน คนถือวิกดำ จำนวน 1 คน พ่อแม่ของบ่าวสาว จำนวน 4 คน ญาติผู้ใหญ่ของบ่าวสาว จำนวน 2 คน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 1 คน ที่สามารถอธิบายองค์ประกอบ ลำดับขั้นตอน และความเชื่อเกี่ยวกับการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุงได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับสัมภาษณ์ ข้อมูลที่เกี่ยวกับ ความเชื่อ องค์ประกอบ ลำดับขั้นตอนการจัดชั้นหมาก การยกชั้นหมาก การถือชั้นหมาก การจัดขบวนชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบล หานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง และข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัย ยังได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมอีกด้วย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามด้วยการ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ประชาชนชาวบ้าน ที่สามารถอธิบายองค์ประกอบ ลำดับขั้นตอน และความเชื่อเกี่ยวกับการจัดชั้นหมากในพิธี การแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุงได้ และ ลงพื้นที่สังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อศึกษาองค์ประกอบ ลำดับขั้นตอนการจัดชั้นหมาก การยก ชั้นหมาก การถือชั้นหมาก ขบวนชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบล หานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง พร้อมทั้งบันทึกเสียง จดบันทึก และบันทึกภาพด้วย ตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจากการสัมภาษณ์ การ สังเกตการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหานโพธิ์ อำเภอ เขาชัยสน จังหวัดพัทลุง มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วน ที่ยังไม่สมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ จัดลำดับความสัมพันธ์ วิเคราะห์ข้อมูล แบบสร้างข้อสรุปและนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบ และลำดับขั้นตอนการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตาม ประเพณีไทย ของชาวตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 องค์ประกอบและลำดับขั้นตอนก่อนจัดชั้นหมาก มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ การนับจำนวนชั้นหมาก การคัดเลือกและการเชิญคนถือชั้นหมาก

1.1.1 การนับจำนวนชั้นหมาก ในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาว ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง จะเกิดขึ้นหลังจากการไปเจรจาสู่ขอและ

นัดหมายกำหนดวันแต่งงานแล้ว โดยฝ่ายเจ้าสาวจะไม่กำหนดแน่ชัดว่าต้องมีจำนวนชั้นหมากกี่ชั้น เป็นหน้าที่ของฝ่ายเจ้าบ่าวที่ต้องจัดชั้นหมากตามความเหมาะสมตามฐานะของตนเอง จากการสัมภาษณ์ผู้จัดชั้นหมาก มีผู้ใช้ชั้นหมากจำนวนมากที่สุด จำนวน 50 ชั้น และมีผู้ใช้ชั้นหมากน้อยที่สุด จำนวน 10 ชั้น โดยจะถือเคล็ดในการจัดชั้นหมากจากการนับคำ 4 คำว่า “ยาก ดี มี จน” ชาวบ้านจะนิยมเลือกใช้จำนวนชั้นหมากที่นับตรงกับคำที่เป็นมงคล ที่นิยมใช้และเชื่อว่าเป็นมงคล คือ เมื่อนับจำนวนชั้นหมากแล้วตกที่คำว่า “ดี” หมายถึง มีลักษณะเป็นที่ต้องการเป็นที่พอใจ นำปรารภณา ถือว่าเป็นมงคล เช่น ชั้นหมากจำนวน 6 ชั้น 10 ชั้น 14 ชั้น 18 ชั้น 22 ชั้น 26 ชั้น 30 ชั้น 34 ชั้น 38 ชั้น 42 ชั้น 46 ชั้น 50 ชั้น เป็นต้น และเชื่อว่าชั้นหมากที่นับจำนวนแล้วตกที่คำว่า “มี” หมายถึง มั่งมีทรัพย์สินเงินทอง ถือว่าเป็นมงคล เช่น ชั้นหมากจำนวน 8 ชั้น 12 ชั้น 16 ชั้น 20 ชั้น 24 ชั้น 28 ชั้น 32 ชั้น 35 ชั้น 39 ชั้น 43 ชั้น 47 ชั้น 51 ชั้น เป็นต้น ชาวบ้านเชื่อว่าจำนวนชั้นหมากที่นับตรงกับคำว่า “ดี” และคำว่า “มี” เป็นตัวเลขดี นิยมใช้ในการจัดจำนวนชั้นหมากไปสู่ขอแต่งงานเพราะถือว่าเป็นสิริมงคลต่อคู่บ่าวสาว (สุนีย์ รัตนะ, สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2563)

จำนวนชั้นหมากเพื่อไปสู่ขอแต่งงานของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุงที่ไม่นิยมใช้และเชื่อว่าเป็นมงคล คือ เมื่อนับจำนวนชั้นหมากตกที่คำว่า “ยาก” ที่หมายถึง ความลำบาก ความยากจน ความไม่สะดวกสบาย เช่น ชั้นหมากจำนวน 1 ชั้น 5 ชั้น 9 ชั้น 13 ชั้น 17 ชั้น 21 ชั้น 25 ชั้น 29 ชั้น 33 ชั้น 37 ชั้น 41 ชั้น 45 ชั้น 49 ชั้น เป็นต้น และเมื่อนับจำนวนชั้นหมากตกที่คำว่า “จน” ที่หมายถึง อดคัดขัดสน ขาดแคลน ผิดเคือง ไม่พอกิน ไม่พอใช้ หมดหนทาง ไม่มีทางไปต่อ เช่น ชั้นหมากจำนวน 4 ชั้น 8 ชั้น 12 ชั้น 16 ชั้น 20 ชั้น 24 ชั้น 28 ชั้น 32 ชั้น 36 ชั้น 40 ชั้น 44 ชั้น 48 ชั้น 52 ชั้น เป็นต้น ชาวบ้านเชื่อว่าจำนวนชั้นหมากที่นับตรงกับคำว่า “ยาก” และคำว่า “จน” เป็นตัวเลขไม่ดี จะไม่นิยมใช้ในการจัดจำนวนชั้นหมากไปสู่ขอแต่งงานถือว่าไม่เป็นสิริมงคลต่อคู่บ่าวสาว

1.1.2 การคัดเลือกและการเชิญคนถือชั้นหมาก ในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทยของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง

1.1.2.1 การคัดเลือกคนถือชั้นหมาก ในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทยของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง

1) การคัดเลือกคนถือชั้นหมากบอก เป็นชั้นหมากสำคัญที่เดินนำขบวนเป็นลำดับแรก ต้องใช้ผู้ชายในการถือชั้นหมากบอก โดยมีความเชื่อว่าจะต้องเลือกผู้ชายที่

ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตสมรส มีชีวิตคู่ราบรื่น ร่ำรวย ครอบครัวยุติธรรมเพียงคนเดียว และภรรยายังมีชีวิตอยู่ ห้ามใช้พ้อหม้ายแม้จะเคยประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสก็ตาม มีบุตรธิดาสืบสกุล และมีถ้าบุตรเป็นคนดีประสบความสำเร็จในการเรียน การประกอบอาชีพด้วยเชื่อว่าเป็นสิริมงคลและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คู่บ่าวสาวในการใช้ชีวิต ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นควรเลือกคนที่มีชื่อมงคลด้วย เช่น พร้อม ลาก คล่อง พูน เพิ่ม พร สุข เป็นต้น เชื่อว่าถ้าคนถือขันหมากมีชื่อที่เป็นมงคลจะช่วยส่งเสริมให้ขันหมากมีความเป็นสิริมงคลยิ่งขึ้นดังชื่อผู้ถือขันหมาก และนอกจากนี้ยังนิยมเลือกคนที่มีรูปร่างสูงใหญ่ในการถือขันหมากบอก โดยเชื่อว่า คนที่มีรูปร่างสูงใหญ่เป็นลักษณะที่ดีเป็นมงคล ได้เปรียบในการใช้ชีวิตมากกว่า

2) การคัดเลือกคนถือขันหมากหัว ขันหมากคอก ขันหมากคาง เป็นขันหมากสำคัญต้องใช้ผู้หญิงในการถือขันหมากหัว ขันหมากคอก ขันหมากคาง โดยมีความเชื่อว่าจะต้องเลือกผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จในชีวิตสมรส มีชีวิตคู่ราบรื่น ร่ำรวย ครอบครัวยุติธรรมเพียงคนเดียว สามียังมีชีวิตอยู่ ห้ามใช้หญิงหม้ายแม้จะเคยประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสก็ตาม มีบุตรธิดาสืบสกุล และมีถ้าบุตรเป็นคนดีประสบความสำเร็จในการเรียน การประกอบอาชีพด้วยเชื่อว่าเป็นมงคลและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คู่บ่าวสาวในการใช้ชีวิต ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นควรเลือกคนที่มีชื่อมงคล เช่น ดี ศรี เย็น ลาก คล่อง พูน เพิ่ม พร สุข เป็นต้น เชื่อว่าถ้าคนถือขันหมากมีชื่อที่เป็นมงคลจะช่วยส่งเสริมให้ขันหมากมีความเป็นมงคลยิ่งขึ้นดังชื่อผู้ถือขันหมาก และนอกจากนี้ยังนิยมเลือกคนที่มีรูปร่างสูงใหญ่ในการถือขันหมากทั้ง 3 ชั้นนี้ โดยเชื่อว่า คนที่มีรูปร่างสูงใหญ่เป็นลักษณะที่ดีเป็นมงคล ได้เปรียบในการใช้ชีวิตมากกว่า (สวน บุญจันทร์, สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2563)

3) การคัดเลือกคนถือวักดำ ต้องใช้ผู้หญิงในการถือวักดำและมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับคนถือขันหมากหัว ขันหมากคอก ขันหมากคาง นอกจากนั้นคนที่ถือวักดำได้นั้นจะต้องทำพิธีเช่นไหว้ครูหม้อ และบรรพบุรุษของคู่บ่าวสาวได้ด้วย

4) การคัดเลือกคนถือพานผ้าไหว้และเทียนคู่ พานดอกไม้ พานสินสอดของหมั้น ขันขนมมงคล ถาดกล้วย ถาดส้มโอ ถาดมะพร้าว ถาดอ้อย ต้องใช้ผู้หญิงในการถือและมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับคนถือขันหมากหัว ขันหมากคอก ขันหมากคาง แต่ถ้าใช้คนถือขันหมากจำนวนมากอาจไม่เคร่งครัดในการเลือกเฟ้นผู้ถือขันหมากมากนัก

5) การคัดเลือกคนถือเขียนเพื่อนบ่าว ต้องใช้ผู้ชายที่เป็นเพื่อนเจ้าบ่าว ห้ามใช้พี่หรือน้องชายมาเป็นเพื่อนเจ้าบ่าวเพื่อทำหน้าที่ถือเขียนเพื่อนบ่าว และต้องเป็นผู้ชาย

ที่มีคุณสมบัติที่ดี คือ เป็นชายโสดที่ไม่ผ่านการแต่งงานมาก่อน มีลักษณะนิสัยใจคอดี ไม่เป็นนักเลง เป็นคนดีประสบความสำเร็จในการเรียน ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพด้วย จะยิ่งดีเชื่อว่าเป็นมงคลและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คู่บ่าวสาวในการใช้ชีวิต ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้น ควรเลือกคนที่มีชื่อมงคล และนอกจากนี้ยังนิยมเลือกคนที่มีรูปร่างสูงใหญ่ในการถือเขียนเพื่อนบ่าว โดยเชื่อว่า คนที่มีรูปร่างสูงใหญ่เป็นลักษณะที่ดีเป็นมงคล ได้เปรียบในการใช้ชีวิตมากกว่า

1.1.2.2 การเชิญคนถือขันหมาก ในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวดำบลห่านโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง นิยมเชิญด้วยวาจาเรียกว่า “บอกปาก” โดยฝ่ายเจ้าบ่าวจะรีบไปเชิญด้วยตัวเองทันทีเมื่อกำหนดวันแต่งงาน นับจำนวนขันหมากมงคล และตกลงใจว่าจะใช้ขันหมากมงคลจำนวนกี่ขันเป็นที่เรียบร้อยแล้วเพื่อนัดหมายวันเวลาในการมาถือขันหมาก เนื่องจากวันมงคลที่เหมาะสมแก่การแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวดำบลห่านโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง มักจะตรงกันหลายคู่ จึงต้องรีบเชิญให้เร็วที่สุด เพราะคนที่มีคุณสมบัติที่เป็นมงคลครบถ้วนมีจำนวนไม่มากนัก ถ้าไปเชิญช้าอาจติดงานแต่งงานอื่นไปก่อนแล้ว (หนูรีน เย็นทั่ว, สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2563)

1.2 องค์ประกอบและลำดับขั้นตอนการจัดขันหมาก

องค์ประกอบและลำดับขั้นตอนการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทยของชาวดำบลห่านโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง มีดังนี้

1.2.1 การผูกเพดานพรหม มืองค์ประกอบ คือ ผ้าขาวขนาดความกว้าง 45 เซนติเมตร ยาว 60 เซนติเมตร จำนวน 1 ผืน ด้ายริ้ว จำนวน 1 ม้วน หมากจุกอก จำนวน 1 คำ เทียน จำนวน 1 เล่ม ดอกไม้ จำนวน 1 ดอก ขั้นตอนในการผูกเพดานพรหม นำผ้าขาวขนาดความกว้าง 45 เซนติเมตร ยาว 60 เซนติเมตร ผูกด้วยด้ายริ้ว 4 มุม ซึ่งทำเป็นเพดานพรหม ให้มีลักษณะเป็นยั้ง สำหรับใส่หมากจุกอก จำนวน 1 คำ เทียน จำนวน 1 เล่ม ดอกไม้ จำนวน 1 ดอก ในขณะที่ใส่หมาก จุกอก เทียน และดอกไม้ลงในเพดานพรหม ผู้จัดขันหมากสวดมนต์ว่า “พุทธรังรักษา รัมมังรักษา สังฆังรักษา”

1.2.2 การปูเสื่อและปูผ้าขาวสำหรับวางขันหมาก มืองค์ประกอบ คือ เสื่อกระจูดขนาดใหญ่ จำนวน 1 ผืน (ขนาดพอเหมาะที่จะวางขันหมากและเครื่องบริวารทั้งหมด) ผ้าขาวขนาดใหญ่ จำนวน 1 ผืน (ขนาดพอเหมาะที่จะวางบนเสื่อ) ขั้นตอนในการปูเสื่อและปูผ้าขาวสำหรับวางขันหมาก ผู้จัดขันหมากจะปูเสื่อกระจูดขนาดใหญ่ โดยต้องปูเสื่อ

ให้ “ลอยหวัน” กล่าวคือ ให้ด้านกว้างของเสื่อหันไปทางทิศตะวันออก ด้านยาวทอดยาวไปยังทิศตะวันตก ตามทิศทางการโคจรของพระอาทิตย์ที่ขึ้นทางทิศตะวันออกและตกทางทิศตะวันตก ปู่ผ้าขาวทับบนเสื่อกระจุดอีกครั้งในลักษณะ “ลอยหวัน” เช่นกัน ห้ามปูเสื่อและผ้าขาว “ขวางหวัน” หรือตรงกันข้ามกับทิศทางที่พระอาทิตย์ขึ้นและตกเด็ดขาด (เพียร ขุนราม, สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2563)

1.2.3 การจัดชั้นหมากหัว ชั้นหมากคอ และชั้นหมากคาง ถือเป็นชั้นหมากสำคัญ ในชั้นหมากประกอบไปด้วยหมากและพลูเป็นหลัก มีองค์ประกอบและขั้นตอนในการจัดเหมือนกันทั้ง 3 ชั้น คือ ชั้นน้ำพานรองอลูมิเนียมสีเงิน หรือสีทอง ขนาด 8 นิ้ว จำนวน 3 ใบ หมาก จำนวน 11 ลูก (จะปอกหรือไม่ปอกก็ได้ให้ใช้เหมือนกันทั้งชั้น) พลู จำนวน 9 แปะ (1 แปะมีใบพลูจำนวน 9 คู่ หรือ 18 ใบ) และถ้าเลือกใช้พลูที่มี “ใจตรงกัน” คือมีเส้นใบตรงกันทั้ง 2 ซีก จะเป็นมงคลยิ่งขึ้น ใบกล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น ใบทอง จำนวน 1 ใบ ใบเงิน จำนวน 1 ใบ เหยียดบาท จำนวน 3 เหยียด ใบไม้โครง จำนวน 1 อัน กรวยกระดาศ จำนวน 1 อัน ผ้าห่มชั้นหมาก จำนวน 1 ผืน ดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยริบบิ้น จำนวน 1 ดอก

ขั้นตอนในการจัดชั้นหมากหัว ชั้นหมากคอ และชั้นหมากคาง เริ่มด้วยรองชั้นหมากด้วยใบกล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยใบทอง ใบเงิน ในลักษณะวางก้านใบหันไปในทิศทางเดียวกันห้ามวางขวางกันเด็ดขาด และใส่เหยียดบาท จำนวน 3 เหยียด ชั้นที่ 1 ใส่พลูจำนวน 3 แปะ โดยจัดวางใบพลูในชั้นวนไปทางขวารอบชั้น ใส่หมากจำนวน 3 ลูก ในขณะที่ใส่พลูและหมาก ผู้จัดชั้นหมากสวดมนต์ว่า “พุทธังราย ธัมมังราย สังฆังราย ขอให้รายด้วยนะโมพุทธายะ” ชั้นที่ 2 ใส่พลูจำนวน 3 แปะ โดยจัดวางใบพลูในชั้นวนไปทางขวารอบชั้น ใส่หมากจำนวน 6 ลูก ในขณะที่ใส่พลูและหมาก ผู้จัดชั้นหมากสวดมนต์ว่า “พุทธังราย ธัมมังราย สังฆังราย ขอให้รายด้วยนะโมพุทธายะ” ชั้นที่ 3 ใส่พลูจำนวน 3 แปะ โดยจัดวางใบพลูในชั้นวนไปทางขวารอบชั้น ใส่หมากจำนวน 2 ลูก ในขณะที่ใส่พลูและหมาก ผู้จัดชั้นหมากสวดมนต์ว่า “พุทธังราย ธัมมังราย สังฆังราย ขอให้รายด้วยนะโมพุทธายะ” ปักไม้โครงให้กางออกในลักษณะทำมุมเท่ากันทั้ง 3 มุม ครอบกรวยกระดาศ ห่มด้วยผ้าห่มชั้นหมากโดยผูกเชือกมัดใต้ชั้นให้แน่น และติดดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยริบบิ้นตกแต่งให้สวยงาม

1.2.4 การจัดพานผ้าไหว้และเทียนคู่ มีองค์ประกอบ คือ พานอลูมิเนียมสีเงิน หรือสีทอง ขนาด 12 นิ้ว จำนวน 1 ใบ ใบกล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น

ใบทอง จำนวน 1 ใบ ใบเงิน จำนวน 1 ใบ เหยี่ยวบาท จำนวน 3 เหยี่ยว ผ้าขาวยาว 2 หลา หรือ 4 หลา จำนวน 1 ผืน เทียนสีขาวขนาดยาว 8-10 นิ้ว จำนวน 9 ธิบปีน จำนวน 1 เส้น ดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยธิบปีน จำนวน 1 ดอก

ขั้นตอนในการจัดพานผ้าไหว้และเทียนคู่ เริ่มด้วยรองชั้นหมากด้วยใบกล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยใบทอง ใบเงิน ในลักษณะวางก้านใบหันไปในทิศทางเดียวกัน ห้ามวางขวางกันเต็ดขาด และใส่เหยี่ยวบาท จำนวน 3 เหยี่ยว พับผ้าขาวยาว 2 หลา หรือ 4 หลา เป็นรูปดอกบัวให้มีขนาดพอดีกับพานแล้ววางไว้บนพาน วางเทียนสีขาวยาว 8-10 นิ้ว จำนวน 9 เล่ม โดยวางซ้อนกัน 3 ชั้น ชั้นละ 3 เล่ม ผูกด้วยธิบปีนให้ติดกันเป็นแพ และติดดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยธิบปีน

1.2.5 พานดอกไม้ มืองค์ประกอบ คือ พาน จำนวน 1 ใบ โอเอซิส จำนวน 1 ก้อน ดอกไม้สด เช่น ดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ดอกกุหลาบ ดอกดาวเรือง ใบไม้สำหรับตกแต่ง กรรไกร และมีด

ขั้นตอนในการจัดพานดอกไม้ มีดังนี้ ตัดโอเอซิสให้พอดีกับขนาดของพานที่จะใส่ดอกไม้ ซึ่งโอเอซิสนั้นต้องสูงขึ้นมาเหนือพานประมาณ 2 นิ้ว ตัดและกลาไม่ให้มีเหลี่ยมแซโอเอซิสกับน้ำเพื่อให้ดูกลมมน้ำได้เต็มที่ ปักดอกไม้หลักด้านบน ซ้าย ขวา หน้า หลัง ให้รอบด้าน ปักดอกไม้หลักสับหว่างคล้ายฟันปลาอีกชั้น (ในกรณีที่พานนั้นมีขนาดใหญ่) ปักดอกไม้รองให้เต็มช่องว่างที่เหลืออยู่ ปักใบไม้แซมเข้าไปให้ดูสวยงามมากยิ่งขึ้น

1.2.6 พานสินสอดของหมั้น มืองค์ประกอบ คือ พานโตกอลูมิเนียมสีเงิน หรือสีทอง ขนาด 8 นิ้ว จำนวน 1 ใบ ใบกล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น ใบทอง จำนวน 1 ใบ ใบเงิน จำนวน 1 ใบ เงินเพื่อนสินสอด จำนวน 109 บาท (น้อยกว่าหรือมากกว่านั้นก็ได้นิยมให้ลงท้ายจำนวนหลักหน่วย 9 บาทเพื่อความเป็นสิริมงคล) เงินสินสอด กล่องใส่ของหมั้น ผ้าเช็ดหน้า

ขั้นตอนในการจัดพานสินสอดของหมั้น มีดังนี้ เริ่มด้วยรองชั้นหมากด้วยใบกล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยใบทอง ใบเงิน ในลักษณะวางก้านใบหันไปในทิศทางเดียวกัน ห้ามวางขวางกันเต็ดขาด ใส่เงินเพื่อนสินสอด จำนวน 109 บาท ใส่ปักเงินสินสอดที่ผูกด้วยธิบปีน วางกล่องใส่ของหมั้นบนปักเงิน และใช้ผ้าเช็ดหน้าปิด

1.2.7 ชั้นขนมมงคล มืองค์ประกอบและขั้นตอนในการจัดชั้นขนมมงคล ซึ่งถือเป็นชั้นหมากบริวาร ในชั้นหมากประกอบไปด้วยขนมมงคลเป็นหลัก มืองค์ประกอบ

และขั้นตอนในการจัดเหมือนกันทุกชั้น ซึ่งจำนวนชั้นขนมมวงคลนี้จะขึ้นอยู่กับความต้องการให้ชั้นหมากมีจำนวนกี่ชั้นตามหลักการนับจำนวนชั้นหมากมวงคล เช่น 8 ชั้น 12 ชั้น 14 ชั้น 16 ชั้น 20 ชั้น 22 ชั้น เป็นต้น

องค์ประกอบในการจัดชั้นขนมมวงคล มีดังนี้ ชั้นน้ำพานรองอลูมิเนียมสีเงิน หรือสีทอง ขนาด 7.5 นิ้ว ไบกัล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น ไบทอง จำนวน 1 ไบ ไบเงิน จำนวน 1 ไบ เหยี่ยบาท จำนวน 3 เหยี่ย น้ำตาลแว่น 1 คู่ ขนมเปียะ จำนวน 3 ลูก ขนมไข่ จำนวน 1 คู่ ขนมปลา จำนวน 1 คู่ ขนมโก้ จำนวน 3 คู่ ข้าวพอง จำนวน 2 คู่ ไม้โครง จำนวน 1 อัน กรวยกระดาศ จำนวน 1 อัน ผ้าหุ้มชั้นหมาก จำนวน 1 ผืน ดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยริบบิ้น จำนวน 1 ดอก

ขั้นตอนในการจัดชั้นขนมมวงคล มีดังนี้ เริ่มด้วยรองชั้นหมากด้วยไบกัล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยไบทอง ไบเงิน ในลักษณะวางก้านไบหันไปในทิศทางเดียวกันห้ามวางขวางกันเด็ดขาด และใส่เหยี่ยบาท จำนวน 3 เหยี่ย ใส่น้ำตาลแว่น 1 คู่ ใส่ขนมมวงคล ได้แก่ ขนมเปียะ 3 ลูก ขนมไข่ 1 คู่ ขนมปลา 1 คู่ ขนมโก้ 3 คู่ ข้าวพอง 2 คู่ โดยขนมทุกชิ้นห่อพลาสติกเพื่อความสะอาด จัดวางลงในชั้น ปักไม้โครงให้กางออกในลักษณะทำมุมเท่ากัน ทั้ง 3 มุม ครอบกรวยกระดาศ หุ้มด้วยผ้าหุ้มชั้นหมากโดยผูกเชือกมัดได้ชั้นให้แน่น และติดดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยริบบิ้นเพื่อตกแต่งให้สวยงาม

1.2.8 ถาดกล้วย ถาดส้มโอ ถาดมะพร้าว และถาดอ้อย มีองค์ประกอบและขั้นตอนในการจัดเหมือนกันทุกถาด ต่างกันเพียงผลไม้ที่ใช้ในแต่ละถาด ประกอบด้วยถาดขนาด 16 นิ้ว จำนวน 1 ไบ ไบกัล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น ไบทอง จำนวน 1 ไบ ไบเงิน จำนวน 1 ไบ เหยี่ยบาท จำนวน 3 เหยี่ย กล้วยน้ำว่าสุก จำนวน 3 หวี ส้มโอ จำนวน 3 ลูก มะพร้าวอ่อนปอกควั่นขาว จำนวน 3 ลูก อ้อยขาว (อ้อยคั้นน้ำที่มีเปลือกสีเหลือง) จำนวน 3 ท่อน ผ้าสำหรับปิดถาด จำนวน 1 ผืน

ขั้นตอนในการจัดถาดกล้วย ถาดส้มโอ ถาดมะพร้าว และถาดอ้อย มีดังนี้ เริ่มด้วยรองถาดด้วยไบกัล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยไบทอง ไบเงิน ในลักษณะวางก้านไบหันไปในทิศทางเดียวกันห้ามวางขวางกันเด็ดขาด และใส่เหยี่ยบาท จำนวน 3 เหยี่ย ถาดกล้วยจัดวางกล้วยน้ำว่าสุก จำนวน 3 หวี คลุมด้วยผ้าที่เตรียมไว้ ถาดส้มโอ จัดวางส้มโอ จำนวน 3 ลูก คลุมด้วยผ้าที่เตรียมไว้ ถาดมะพร้าวจัดวางมะพร้าวอ่อนปอกควั่นขาว จำนวน 3 ลูก คลุมด้วยผ้าที่เตรียมไว้ ถาดอ้อยจัดวางอ้อยขาว จำนวน 3 ท่อน คลุมด้วยผ้าที่เตรียมไว้

1.2.9 ไก่ปักดำ หรือไก่ปักดำม มีองค์ประกอบ คือ ชั้นใบใหญ่ขนาด 10 นิ้ว จำนวน 1 ใบ ใบกล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น ใบทอง จำนวน 1 ใบ ใบเงิน จำนวน 1 ใบ เหยี่ยูบาท จำนวน 3 เหยี่ยู ไก่ตัวผู้ ที่ฆ่าโดยไม่ให้เลือดออกพร้อมเครื่องในครบทุกส่วนใส่กลับเข้าไปในท้อง จำนวน 1 ตัว เหล้า จำนวน 1 ขวด ข้าวสวย (อาหารทุกอย่างต้องตักก่อนคนกิน เรียกว่า “ข้าวปากหม้อ แกงแรกตัก”) แกง 1 อย่าง แกงจืด 1 อย่าง น้ำพริกกะปิหรือยำ 1 อย่าง น้ำ จำนวน 1 แก้ว ปิ่นโต จำนวน 1 ถาด ผ้าสำหรับปิดชั้น จำนวน 1 ผืน

ขั้นตอนในการจัดไก่ปักดำ หรือไก่ปักดำม มีดังนี้ เริ่มด้วยรองชั้นหมากด้วยใบกล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยใบทอง ใบเงิน ในลักษณะวางก้านใบหันไปในทิศทางเดียวกัน ห้ามวางขวางกันเด็ดขาด และใส่เหยี่ยูบาท จำนวน 3 เหยี่ยู จัดวางไก่ต้มพอสุกลงในชั้น ให้มีลักษณะเหมือนไก่ออนชुकอ คลุมด้วยผ้าที่เตรียมไว้ จัดข้าว แกง แกงจืด น้ำพริกหรือยำ ใส่ปิ่นโต และจัดเตรียมเหล้า จำนวน 1 ขวด น้ำ จำนวน 1 แก้ว

1.2.10 ชั้นหมากบอก มีองค์ประกอบ คือ ชั้นขนาด 7.5 นิ้ว จำนวน 1 ใบ ใบกล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น ใบทอง จำนวน 1 ใบ ใบเงิน จำนวน 1 ใบ เหยี่ยูบาท จำนวน 3 เหยี่ยู หมาก จำนวน 9 คำ พลุ 3 แปะ จำนวนแปะละ 9 คู่ หรือ 18 ใบ ผ้าขาวม้า จำนวน 1 ผืน

ขั้นตอนในการจัดชั้นหมากบอก มีดังนี้ เริ่มด้วยรองชั้นหมากด้วยใบกล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยใบทอง ใบเงิน ในลักษณะวางก้านใบหันไปในทิศทางเดียวกันห้ามวางขวางกันเด็ดขาด และใส่เหยี่ยูบาท จำนวน 3 เหยี่ยู ใส่หมาก จำนวน 9 คำ ใส่ใบพลู 3 แปะลงในชั้น ห่อแบบผูกด้วยผ้าขาวม้าสำหรับคนถือชั้นหมากบอกสะพาย

1.2.11 เชี่ยนเพื่อนบ่าว เชี่ยนเพื่อนบ่าวในที่นี้หมายถึงเชี่ยนหมาก แต่ไม่ได้ยกไปทั้งเชี่ยนหมาก จัดไปแต่เพียงหมากจุกอก จำนวน 3 คำ เท่านั้น มีองค์ประกอบในการจัดเชี่ยนเพื่อนบ่าว คือ เครื่องเชี่ยนพร้อมฝาปิด ขนาด 2 นิ้ว จำนวน 3 ลูก ยองหรือพาน ขนาด 7 นิ้ว จำนวน 1 ใบ หมากจุกอก จำนวน 3 คำ เหยี่ยูบาท จำนวน 3 เหยี่ยู ผ้าเช็ดหน้า จำนวน 1 ผืน

ขั้นตอนในการจัดเชี่ยนเพื่อนบ่าว มีดังนี้ เริ่มด้วยใส่เหยี่ยูบาท จำนวน 3 เหยี่ยู ห่อหมากแบบจุกอกโดยนำใบพลูป้ายปูนสำหรับกินหมากพับครึ่งตามความยาวของใบพับขอให้เป็นกรวย ใส่หมาก 1 คำ ลงไปตรงกลางกรวย เรียกว่าหมากจุกอก ทำหมากจุกอก

จนครบจำนวน 3 คำ ใส่หมากจุกอกในเครื่องเขียนลูกละ 1 คำ แล้วปิดฝา คลุมด้วยผ้าเช็ดหน้า
รวบชายผ้าให้ตั้งผูกให้แน่น

1.3 องค์ประกอบและลำดับขั้นตอนหลังจัดขันหมาก

1.3.1 การยกขันหมาก เมื่อถึงวันแต่งงานผู้ถือขันหมากก็จะแต่งกายด้วยชุดที่ดีที่สุดสวยที่สุดที่ตนเองมีมาพร้อมกัน ณ บ้านของเจ้าบ่าวตามเวลาที่ได้นัดหมายเอาไว้ เพื่อเตรียมตัวในการยกขันหมาก โดยญาติฝ่ายเจ้าบ่าวจะคอยต้อนรับ และเชิญทุกคนรับประทานอาหารเช้า เมื่อได้เวลาฤกษ์ดีตามที่ได้กำหนดไว้แล้วผู้ถือขันหมากจะทยอยเข้าไปยกขันหมากที่จัดวางไว้บนผ้าขาว ซึ่งการยกขันหมากของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง จะต้องถูกฤกษ์ยามจากยามอุบากอง

1.3.2 การเลื่อนขันหมาก ในการเลื่อนขันหมากของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง จะดูจากฤกษ์ยามจากยามอุบากองเช่นเดียวกับการดูฤกษ์ยามในการยกขันหมากดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น แต่การเลื่อนขันหมากจะใช้ในกรณีที่ฤกษ์ดีเหมาะแก่การยกขันหมากมีในช่วงเวลาที่ยังไม่เหมาะแก่การเดินทางไปบ้านเจ้าสาว เช่น ช่วงเวลาเช้า 06.01-08.24 น. แต่บ้านเจ้าสาวอยู่ไกล ๆ จึงเลื่อนขันหมากจากที่จัดวางไว้ไปวางอีกที่หนึ่งเพื่อรอเวลาที่เหมาะสมแล้วจึงถือขันหมากเคลื่อนขบวนไปยังบ้านเจ้าสาว

1.3.3 ลำดับการถือขันหมาก ลำดับการถือขันหมาก ลำดับแรกสุดขันหมากบอก ไก่กั๊กดำ หรือไก่กั๊กดำม ขันหมากหัว ขันหมากคอ ขันหมากคาง พานผ้าไหว้และเทียนคู่ พานดอกไม้ ถาดกล้วย ถาดส้มโอ ถาดมะพร้าว ถาดอ้อย และตามด้วยขันขนมมงคล

1.3.4 การรับขันหมากและการแก้ขันหมาก เมื่อขันหมากไปถึงบ้านเจ้าสาว ซึ่งมีการเตรียมสถานที่รับขันหมากไว้พร้อมแล้ว คือมีการปูเสื่อกระจูดและปูผ้าขาวบนเสื่ออีกชั้นหนึ่ง มีการผูกพาดานพรหมด้วยผ้าขาว บนพาดานพรหมใส่หมากจุกอก จำนวน 1 คำ ดอกไม้ จำนวน 1 ดอก นิยมใช้ดอกดาวเรืองเพื่อความเป็นมงคล เทียน จำนวน 1 เล่ม พร้อมทั้งเตรียมผู้ใหญ่ที่เป็นผู้หญิงสำหรับรับขันหมากอีกจำนวน 3 คน โดยผู้หญิงที่จะทำหน้าที่รับขันหมากจะต้องเป็นผู้หญิงที่มีความรู้เรื่องพิธีการรับขันหมาก และมีความรู้เรื่องคำพระหรือคาถาอาคมต่าง ๆ พอสมควร

เมื่อขบวนขันหมากเข้าบ้านตามลำดับคนรับขันหมากจะประพรมน้ำมนต์รับคนถือขันหมากจนทั่วทุกคน คนถือขันหมากจะนั่งคุกเข่าลงบนผ้าขาวเล็กน้อยแล้วยื่นขันหมากให้คนรับที่นั่งรออยู่โดยเริ่มจากขันหมากหัว ขันหมากคอ ขันหมากคาง และขันหมาก

บริการตามลำดับ เมื่อรับแล้วจะวางเรียงไว้บนผ้าขาว เมื่อรับชั้นหมากครบทุกชั้นแล้วคนรับจะแก้ชั้นหมากออกพร้อมทั้งเชิญหมอบำเพ็ญมาสวดชุมนุมเทวดา และสวดอาราธนาชั้นหมากเมื่อสวดอาราธนาชั้นหมากเสร็จเรียบร้อยแล้วเป็นอันเสร็จพิธีรับชั้นหมาก หมอบจะทำพิธีแต่งงานต่อไป คนรับชั้นหมากจะเริ่มแบ่งหมากผลู ขนม ผลไม้ โดยเก็บไว้ 2 ส่วน และใส่คืนกลับในชั้นสำหรับตอบแทนผู้ถือชั้นหมาก 1 ส่วน หรือ อาจแบ่งเท่า ๆ กันก็ได้ ถ้าเป็นไก่วกัด้าก็แบ่งออกเป็น 2 ซีก เก็บไว้ 1 ซีก และใส่คืนไปในชั้น 1 ซีก พร้อมทั้งใส่ของขำร่วยสำหรับตอบแทนคนถือชั้นหมากตามที่ได้เตรียมไว้คนละ 1 ชิ้น และบางบ้านอาจใส่ขนมที่จัดเลี้ยงในงานให้ด้วย เช่น ข้าวเหนียวสังขยา ขนมกะละแม เป็นต้น

2. ความเชื่อการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหวนโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยพบความเชื่อและแบ่งประเภทของความเชื่อได้ 8 ประเภท ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันเนื่องมาจากแต่ศาสนา ได้แก่ การผูกเพดานพรหม การจัดพู่ในชั้นหมากเวียนขวา การพับผ้าไหว้เป็นรูปดอกบัว ซึ่งเป็นความเชื่ออันเนื่องมาจากแต่ศาสนาพราหมณ์ฮินดูที่ผสมผสานกับพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา

2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ การบูชาครุฑหมอบ และผีบรรพบุรุษ การตักอาหารสำหรับเซ่นไหว้ครุฑหมอบ และผีบรรพบุรุษ

2.3 ความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม ได้แก่ คาถาอาคมที่ใช้ขณะผูกเพดานพรหม และคาถาอาคมที่ใช้ขณะที่จัดชั้นหมากหัว ชั้นหมากคอ และชั้นหมากคาง คาถาอาคมที่ใช้ในการอาราธนาชั้นหมาก

2.4 ความเชื่อเกี่ยวกับพืชและต้นไม้ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับพืชและต้นไม้ที่ใช้ในการรองชั้นหมาก ประกอบไปด้วย ใบกล้วยทอง ใบเงิน ใบทอง ผ้าไหว้พับเป็นรูปดอกบัว ความเชื่อเกี่ยวกับพืชและต้นไม้ที่ใช้ในการจัดพานดอกไม้ ได้แก่ ดอกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ดอกดาวเรือง ดอกกุหลาบ ถาดกล้วย ถาดส้มโอ ถาดมะพร้าว ถาดอ้อย

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ ยาม ได้แก่ ฤกษ์ ยามในการยกชั้นหมาก และฤกษ์ ยามในการเลื่อนชั้นหมาก

2.6 ความเชื่อเกี่ยวกับทิศ ได้แก่ ทิศในการปูเสื่อและปูผ้าขาวสำหรับวางชั้นหมาก ทิศในการยกชั้นหมาก

2.7 ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด ได้แก่ การบูชาข้าวบวณเสื่อสำหรับวางขนม การวางก้านใบกล้วยทอง ใบเงิน ใบทองให้หันไปทางเดียวกัน การเลือกใช้ใบพลูใจตรงกัน (มีเส้นใบตรงกัน) การเลือกใช้ขนมมงคลในการจัดขนมหวาน อาหาร ขนม และผลไม้ต้องห้ามในการจัดขนมหวาน น้ำตาลแว่น การยกไก่วัดดำหรือไก่วัดดำออกมาให้กินข้าว กินน้ำ ค้อยเชื้อหาอาหาร การคัดเลือกคนถือขนมหวานบอก คนถือขนมหวานหัว ขนมหวานคอ และขนมหวานคาง คนถือวัดดำ คนถือพานผ้าไหว้และเทียนคู่ พานดอกไม้ พานสินสอดของหมั้น ขนมมงคล ถาดกล้วย ถาดส้มโอ ถาดมะพร้าว ถาดอ้อย คนถือเขียนเพื่อนบ่าว

2.8 ความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย และความเชื่อเรื่องเคล็ด ได้แก่ การนับจำนวนขนมหวานเพื่อไปสู่ออแต่งงาน การใส่เหรียญในขนมหวาน จำนวนพลูที่ใช้ในการจัดขนมหวานหัว ขนมหวานคอ ขนมหวานคาง จำนวนหมากที่ใช้ในการจัดขนมหวานหัว ขนมหวานคอ ขนมหวานคาง จำนวนเทียนในการจัดพานผ้าไหว้และเทียนคู่ การใส่เงินเพื่อนสินสอดจำนวน 109 บาท

อภิปรายผล

การจัดขนมหวานในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง มีองค์ประกอบ และลำดับขั้นตอนการจัดขนมหวานในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวภา โชติเกษมศรี (2555) วิจัยเรื่องประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ การจัดขนมหวานเพื่อการสู่ออแต่งงาน ของชาวจังหวัดสงขลา ที่มีกระบวนการ พิธีการ พิธีกรรมลำดับขั้นตอนของประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อการจัดขนมหวานเพื่อการสู่ออแต่งงานของชาวจังหวัดสงขลา พบว่ามีประเพณีวัฒนธรรมที่มีความเชื่อคล้ายคลึงกันโดยการให้คู่บ่าวสาวที่รักชอบกันจัดพิธีสู่ออ โดยมีขนมหวาน และสินสอดของหมั้นตามจำนวนที่ตกลงกัน โดยจะมีการเรียกชื่อขนมหวานที่เหมือนกัน มีลำดับขั้นตอน วัสดุอุปกรณ์ และรูปแบบการจัดขนมหวานแตกต่างกันบ้างตามลักษณะของท้องถิ่นและสอดคล้องกับ ปรีชา นุ่นสุข และเฉลียว เรื่องเดช (2529) ที่กล่าวถึง ประเพณีแต่งงานในภาคใต้วัฒนธรรมไทยพุทธสรุปได้ว่า ประเพณีแต่งงานในภาคใต้ มีขั้นตอนที่เป็นไปตามค่านิยมความเชื่อและประเพณีตามลำดับได้แก่ การเกี่ยวพาราสีและการผูกสัมพันธ์ การทาบทาม การสู่ออ และการแต่งงาน โดยฝ่ายชายจะต้องเตรียมเครื่องประกอบในพิธีสำหรับพิธีแต่งงาน ประกอบด้วยขนมหวานหัวจำนวน 1 ชั้น ซึ่งขนมหวานหัวนี้บางที่เรียก “ขนมหวานพลู” เพราะมักจะใช้บรรจุพลูเป็นสำคัญ

ใช้ชั้นทองหรือชั้นลงหินมีขนาดใหญ่ หรือขนาดกลาง ลักษณะการจัดจะมีสิ่งของที่บรรจุภายในชั้นได้แก่ ใบกล้วยทอง ใบยอ หมากม้วน จำนวน 9 ม้วน (หมากม้วนคือ การม้วนใบพลูแต่ละใบให้เป็นกรวยแล้วเอาหมากสอดเข้าไปในกรวยใบพลูกรวยละ 1 คำ) เทียนไข 1 เล่ม ห่อด้วยผ้าขาวผืนเล็ก ๆ หรือผ้าเช็ดหน้าบรรจุลงในชั้นหมากหัวด้วย สิ่งของทั้งสองอย่างนี้ใช้สำหรับบูชาพระ ในวันที่ไปบูชาพระที่วัดหลังการแต่งงาน ชั้นหมากถาม จำนวน 1 ชั้น ชั้นหมากต่อ จำนวน 1 ชั้น โดยปกติชั้นหมากในพิธีแต่งงานจะมีจำนวน 3 ชั้นดังกล่าวนี้ แต่หากเจ้าบ่าวมีฐานะดีอาจจะจัดชั้นหมากให้มากกว่านี้เป็น 5 ชั้น 8 ชั้น 9 ชั้น อันเป็นจำนวนสูงสุดก็ได้ ส่วนเหตุที่ทำให้ชั้นหมากมีจำนวนคือเสมอนั้น เพราะต้องการให้ไปครบคู่กับฝ่ายเจ้าสาวนั่นเอง เครื่องเช่นวิกตักแตน ใช้สำหรับบูชาครุหม่อ (บรรพบุรุษและครู) และตายายของฝ่ายชายฝ่ายหญิง เครื่องเช่นวิกตักแตนประกอบด้วย กล้วย 1 หวี ไก่ต้ม 1 ตัว เรียกว่า “ไก่วิกตักม” อ้อย 3 ท่อน หมาก 3 คำ นอกจากนี้อาจจะมีสิ่งของอย่างอื่นที่ฝ่ายชายเห็นสมควรจะนำไปด้วยก็ได้ เช่น 1) ดอกไม้ รูปเทียน และรูปเทียนแพ ใช้สำหรับบูชาพระและบูชาตายายของฝ่ายเจ้าสาว 2) ของเครื่องเคียง ซึ่งประกอบด้วยขนมต่าง ๆ เช่น ขนมที่ทำด้วยถั่ว งา ส้ม และมะพร้าวอ่อน เป็นต้น 3) เชี่ยนหมากเผ่า เป็นเชี่ยนหมากประจำตัวของเจ้าบ่าวและนางเผ่า 4) ผ้าสำหรับไหว้พ่อแม่ของเจ้าสาว เมื่อถึงวันที่กำหนดไว้ฝ่ายเจ้าบ่าวจึงเริ่มเตรียมขบวนแห่ชั้นหมากที่จะยกไปสู่อำนาจเจ้าสาว โดยทั่วไปมีการจัดขบวนตามลำดับคือ 1) นางเผ่า 2) ผู้อาวุโส (สูงอายุ) อย่างน้อย 3 คน โดยมากเป็นญาติชั้นผู้ใหญ่ของเจ้าบ่าว 3) ผู้ถือชั้นหมาก 3 คน ถือคนละ 1 ชั้น โดยเดินเรียงตามลำดับได้แก่ ชั้นหมากหัว เดินนำหน้าตามด้วยชั้นหมากถาม และชั้นหมากต่อตามลำดับ 4) ขบวนผู้ถือของเคียง ซึ่งมักจะให้เป็นหน้าที่ของผู้สูงอายุ 5) ผู้ถือเงินสินสอดทองหมั้น 6) เจ้าบ่าวและเพื่อนบ่าว 7) ขบวนผู้ถือดอกไม้ รูปเทียน รูปเทียนแพ และผ้าเครื่องไตร 8) ญาติมิตรและแขกของเจ้าบ่าวทั้งหมด

การศึกษาความเชื่อการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยพบความเชื่อและแบ่งประเภทของความเชื่อได้ 8 ประเภท ได้แก่ ความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม ความเชื่อเกี่ยวกับพืชและต้นไม้ ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ ยาม ความเชื่อเกี่ยวกับทิศ ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด และความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย และความเชื่อเรื่องเคล็ด สอดคล้องกับ ปรีชา นุ่นสุข และเฉลียว เรื่องเดช (2529) ในด้านความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ ยาม โดยกล่าวถึงประเพณี

แต่งงานในภาคใต้วัฒนธรรมไทยพุทธ ว่า ก่อนที่จะยกขันหมากหมอบจะประพรมน้ำมันต์ที่ขันหมากและเครื่องเคียงทั้งหมดรวมทั้งทุกคนที่จะไปร่วมพิธีแต่งงาน เพื่อปัดเสนียดจัญไรทั้งปวง และหมอบจะควบคุมให้การยกขันหมากและการเคลื่อนขบวนเป็นไปตามฤกษ์ยามที่กำหนดไว้

ในปัจจุบันถึงแม้จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของขันหมากเพื่อให้มีความสะดวกในการถือ เน้นความสวยงามมากขึ้นตามยุคสมัย แต่ยังคงไว้ซึ่งองค์ประกอบ ลำดับขั้นตอนและความเชื่อในการจัดขันหมากอย่างครบถ้วน เพราะการแต่งงานถือเป็นการก้าวเข้าสู่ช่วงสำคัญที่สุดของชีวิต ชาวบ้านจึงให้ความสำคัญในการจัดขันหมากให้ถูกต้องตามความเชื่อและประเพณี เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คู่บ่าวสาว โดยมีชาวบ้านที่มากประสบการณ์เป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้การจัดขันหมากให้แก่คนรุ่นใหม่ และเจ้าของธุรกิจรับจัดขันหมากได้สืบทอดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการศึกษาทำให้เห็นองค์ประกอบลำดับขั้นตอน ความเชื่อการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง หน่วยงาน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการเผยแพร่ สืบทอดทางวัฒนธรรมให้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดขันหมาก นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนผู้ที่มีความสนใจได้ศึกษาเรียนรู้ นำไปปฏิบัติ นำไปใช้ให้ถูกต้อง และเป็นการอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุงเท่านั้น ไม่ครอบคลุมความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีแต่งงาน หากมีการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานเพิ่มเติมจะช่วยให้การศึกษามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชวน รัตนะ. (2563, 12 เมษายน). หมอบทำพิธีแต่งงาน. หมู่ที่ 1 บ้านวังหลาม ตำบลห่านโพธิ์

อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์.

ชัยวุฒิ พิชะกุล. (2529). สหังน้อย สหังใหญ่, วัด. ใน **สารานุกรมวัฒนธรรม ภาคใต้** (เล่มที่ 16, หน้า 7727-7730). กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

- ปรีชา นุ่นสุข และ เฉลียว เรืองเดช. (2529). แต่งงาน : วัฒนธรรมไทยพุทธ. ใน **สารานุกรม วัฒนธรรม ภาคใต้** (เล่มที่ 4, หน้า 2780-2795). กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- ผาสุก มุทเมธา. (2540). **คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพฯ: คอมแพคท์พรีนซ์.
- เพียร ขุนราม. (2563, 20 เมษายน). ราษฎร. หมู่ที่ 4 บ้านพลู ตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง. **สัมภาษณ์**.
- สวน บุญจันทร์. (2563, 20 เมษายน). คนถือวิกด้า. หมู่ที่ 11 บ้านป่าแหลม ตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง. **สัมภาษณ์**.
- สุนีย์ รัตนะ. (2563, 22 เมษายน). คนจัดขันหมาก. หมู่ที่ 1 บ้านวังหลาม ตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง. **สัมภาษณ์**.
- เสฐียรโกเศศ. (2551). **ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- เสาวภา โชติเกษมศรี. (2555). ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ การจัดขันหมากเพื่อการสู่ขอ แต่งงาน ของชาวจังหวัดสงขลา. **วารสารกระแสวัฒนธรรม**, 13(24), 3-15.
- หนูรีน เย็นทั่ว. (2563, 20 เมษายน). คนถือขันหมาก. หมู่ที่ 12 บ้านสะทัง ตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง. **สัมภาษณ์**.